

Bartók plusz-mínusz

MŰBÍRÁLAT - ZENE - LVIII. évfolyam, 13. szám, 2014. március 28.

(Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Fejérvári Zoltán, Kocsis Zoltán – Művészetek Palotája, március 24.
Megjelent a 2014/13. számban, március 28-án.)

A Műpa idén is díjazza a kritikusokat, ezzel a kritikával Rákai Zsuzsanna is bekerült a nomináltak közé, akikre a közönség fog szavazni.

A Nemzeti Filharmonikus Zenekar hagyományos, Bartók születésnapjának előestéjén rendezett hangversenyére az idén meglepően kevesen voltak kíváncsiak. A közönség a Művészetek Palotája Bartók Termének földszintjét és első emeletét sem töltötte meg teljesen, és sokan akadtak, akik távoztak a szünetben. Hogy a műsor második felében rájuk „leselkedő” szimfónia riasztotta-e el őket, vagy egyszerűen csak a versenymű ígéretes, fiatal szólistájának kedvéért jöttek, és az ő szereplését követően már nem érdekelte őket más, nem tudni. Mindenesetre az, aki valamilyen okból nem hallgathatta végig a programot, a koncert legszebb pillanatairól maradt le. Az este ugyanis, bár a professzionális kivitelezés szempontjából néha hagyott kívánnivalót maga után, elsősorban mégis markáns és felkavaró élményeket kínált.

A műsor szokatlan keretbe foglalta a zeneszerző előtt tisztelgő hangverseny központi elemét, Bartók 3. zongoraversenyét (BB 127), amennyiben egy Enescu-művet (az 1. román rapszodiát, op. 11) és egy Csajkovszkij-szimfóniát (a *Manfréd*ot, op. 58) társított hozzá. Ami azt illeti, ha Enescu műve viszonylag könnyedén rokonítható volt is a magyar komponista fiatalkori alkotói törekvéseivel, a byroni ihletésű programszimfóniánál első ránézésre keresve sem lehetett volna a Bartók-életmű klasszikusan zárkózott arányaihoz, izzó tematikus ötletei ellenére tartózkodóan intellektuális szerkesztésmódjához viszonyítva idegenebb kompozíciót találni. A program mégsem hangzott eklektikusnak, éppen ellenkezőleg: Kocsis Zoltán kérlelhetetlenül biztos, lendületes irányításával nagyon is határozottan rajzolódott ki a művek egymásutánjának erőteljes, szenvedélyes íve. A karmester ugyanis, miközben igen plasztikusan domborította ki az egyes alkotások hangvételének egyedi vonásait, az egységesen határozott hangütéssel, az interpretációk élénk színeivel, élesen elváló fény-árnyék viszonyaival, félreérthetetlen kontúrjaival és letaglózóan tömör hangtömbjeivel eltérő jellegük ellenére mégis képes volt szellemi rokonságot teremteni köztük.

Mindez ugyanakkor nem valósult meg zökkenőmentesen. Míg az Enescu-darabon a zenekari tagok fokozatosan élesedő figyelmének kezdeti bizonytalanságai hagytak nyomot, kissé lagymatag tempóérzéssel halványítva el időnként a mű szilaj karakterét, a zongoraverseny éppen a pontosság, a túlságosan is transzparens koncentráció miatt vált merevvé. A Bartók-versenyművek szövete rendkívül részletgazdagon kidolgozott, a szólóhangszer rendszerint kikezdetlenül szoros szerkezeti logikával ágyazódik a tutti szólammozgásainak belső viszonyaiba. Noha a formai terv kidolgozásának gyakori eleme az egyes motívumokat mintegy felelgetve alkalmazó technika, ez a párbeszéd voltaképpen nem valódi diskurzus, sokkal inkább a zenekari szólamok és a szólóhangszer tökéletes zenei egységének hangsúlyozása. A zongora elegánsan ragyogó szólamával a 3. zongoraversenyben is úgy uralkodik a tutti felett, hogy közben a teljes textúra elvitathatatlan része, márpedig ezt a szimbiózist nem könnyű megvalósítani. Összpontosításra, a karmester, a zenekari tagok és a szólista muzikalitásának tökéletes szinkronjára van hozzá szükség, és ez ezen az estén nem jött maradéktalanul létre. Fejérvári Zoltán roppant figyelemre méltó, intelligens, fegyelmezett és érzékeny tehetségnek bizonyult ugyan, játékból azonban egyelőre hiányzott a szólam pontos ismeretén és kifogástalan technikai birtoklásán túlmutató,

magától értetődő zeneiség. Bár a második tétel költői szépségét érces hangon megszólaltatott, következetesen felépített, lenyűgözően feszült játékkal idézte meg, a két szélső tételben elsősorban futamok, hangközök és trillák kerültek ki a keze alól, pergően, pregnánsan, lendületes hangsúlyokkal, de a tutttal együtt lélegző, finom hajlékonyságot nélkülözve. Csaknem meghökkentően tisztán lehetett hallani a kompozíció alkotórészeit, csakhogy ezek ritkán álltak össze sodró folyamatokká, táncosan kecses motívumokká, az önmagukat nyilvánosan felépítő imitációs szerkezetek fénylően mindentudó, titokzatosan megbonthatatlan rendjévé, és ez határozottan megnehezítette a zenészek dolgát, akiknek a szükségesnél kissé precízebben kellett játszaniuk, hogy a versenymű egységét megőrizték.

A figyelem zakatolása végül a Csajkovszkij-szimfóniában oldódott öntörvényű, lassan sűrűsödő, óriási energiáktól hullámzó zenei idővé, amelynek lenyűgözően büszke drámai tetőpontjai a két középső tétel néhol enyhén ziláltan villódzó belső szólamai ellenére is magukkal ragadták a közönséget.